

„Következőleg, akik azt állítják, hogy minden jól van ezen a földön, ostobaságot állítanak: azt kellene mondaniok, hogy minden a legjobban van.”

(Voltaire: *Candide*)

„Örömmel értesítjük, hogy egy képzeletbeli utazást nyert.

Nyereményét bármikor beválthatja, amikor csak akarja!

Üdvözli Önt: a Migráció Utazási Iroda.” – Valahogy így kezdődött.

Nem bánom, gondoltam, útnak indulok...

Mert útnak indulunk, naponta. Az alvóvárosok félig alvó vezetőkkel tömők meg reggelenként az utakat, délután útba ejtjük a kötelező „Helyeket” (így, nagy H-val), amelyek ugyan cseppet sem esnek az utunkba, de illik időről időre megjelenni, a lágy, esti szürkületben pedig irány a megashop, amely ugyan messze van, de biztos megéri. Hétvégén újabb zárandokutak a kulthelyekre. Majd a kerttel meg elbábelődik a kertész... Pedig már Pangloss mester is megmondta: ha van kert, az művelni kell. Nekünk. És az sem baj, ha csak az ablakban vár néhány palánta, de törödni kéne vele. Mert ha kert van, minden van. Már úgy értem, a lélek kertje.

Aztán végre jön a nyár. Vagy a tél. Amikor is alig várjuk, hogy újra útnak indulhassunk. Legalább egy hétre. Mindegy, hová, csak ne otthon! Mintha attól lenne teljes az évünk, az életünk.

„És te hová utazol?” – erre a kérdésre, ugye, nem lehet azt felelni, hogy sehová. Mert akkor „szegény Te”! Tehát marad a kötelező nyári kellék: az utazás, ami belekerül a táskába, a szalmakalap és az ózonnal elleni, 2002 faktoros krém mellé. Tengerpart, még nagyobb nagyváros, síparadicsom, vadabbaknak művadon, szelidebbeknek oroszlánbiztos szafari. Az ország szinte mindegy.

És előbb-utóbb tényleg mindegy lesz,

hiszen pontosan azokat a körülményeket hozzák ezüsttálcán (bambuszon, gyékényen, csanakban) minden országban, mint amit a saját kultúránkban megszoktunk. Kényelmesen, mintha a televízió előtt ülnénk: makákóval, zebraakkal meg bus-

GLOBÁLIA VÁNDORÚTJAIN

Gör András fékvétele

manokkal fűszerezve, de azért nem baj, ha a thai ebéd mellett ott vár a dobozos üdítő, persze mindez klimatizált viszonyok közt, izzadás nélkül. És az sem baj, ha a bőröndben magunkkal visszük a kedvenc filteres teánkat is (keleti import). Akkor már tulajdonképpen az évszak is mindegy. Legfeljebb, ha fázunk, egy kicsit délebbre húzódunk. Vagy fordítva.

Az utazásnak amúgy komoly történetisége, évezredes múltja van, bár egykor régen nem volt mindenki utazó. A köznapi ember alig lépte át a faluja határát. A többség életét meghatározta a „kertje”: a föld, a jószág, amit nem lehet magára hagyni.

Mindennapi migrációnk egyre nélkülözhetlenebbnek tűnő kelléke az autó. Aki csak teheti, kiköltözik a városból, észrevétlenül kiterjesztve a korábban érintetlen területekre is a metropoliszok lélekölő forgalmát és a vele járó szennyezést

Utazónak lenni más életformát jelentett: ha úgy tetszik, hivatást, amely egyszerre járt kiváltsággal és kockázattal, hiszen induláskor még senki nem tudhatta, mi van más-hol. Az utazó felfedező volt és kereskedő, aki elutazott oda, a Máshovába, és elhozott onnan minden mozgathatót. Aztán voltak, akik ottfelejtődtek, de magukkal vittek a bőröndben egy csepp hazait. Rúdiban, fiolában, szavakban, ételekben. És akkor már jobban ízlett.

Képzelnék el egy megabirodalmat,

ahol minden álmunk megvalósul. Minket vár. Ezt a hatalmas költségvetéssel készített, színes, szélesvásznú filmet a mi kedvünkért forgatták. „Üdvözljük Globáliában!” – olvashatnánk a főcímszene alatt. Indul is a film: nagyvárosokat – mit nagyvárosokat, szinte tartományokat mutat. *Adaptia, Unisonia, Kompatibília* – csupa csereszabatos név. Pénzváltásra nem lesz szükség: a pénzegység mindenütt egy *globa*. Nincs más. Ez nyilván jó, és mindenki meg tudja jegyezni. Közben pereg a film, újabb és újabb tartományok nyíltak meg: *Totália, Utilitária, Kompenzália, Homogénia* – de mindenhol ugyanazt látni. A nyelvek egyszerűsödnek, a határok feloldódnak, a szokások felejtődnek, a fűszerek kombinálódnak, az afrikai éjszaka az európai hajnalba oldódik – így jönnek létre a tejeskávészínű reggelek... Mégis, e látszólagos állandóság ellenére

Globáliában minden mozog. „Mindent mindenhova!” – ez a jelmondat. Így juthat mindenfelé mindenféle ember, technika, alapanyag: így kerülhet trópusi gyümölcs a reggelimbe, vagy én a trópusokra. Globália egyáltalán nem szürke falansztervilág. Szó sincs róla! Színes, fényes, hatalmas! Megapoliszokban hiperkörülmények, ultraszínvonalon. A választás lehetősége, úgy tűnik, kulcsfogalom itt. Vagy a választás illúziója? Minden van, és mindenhol – legalábbis abból, amit az ember alkotott. Értsd: technika, szolgáltatások, bármi. Ami tőlünk függetlenül létezik – nos, ahhoz is hozzá lehet még jutni, igaz, némi szervezés árán. Esetleg kis extraköltséggel (áfa visszaigényelhető). Ma már többen próbálkoznak a „te ne gyere ide, majd inkább mi megmutatjuk neked” szlogenrel, hiszen mivé is lenne a maradék természet, ha egyszerre mindenki... Készülnek mázsaszámú filmek arról, ami már egyre kevésbé létezik. És

Korniss Péter: Magyarvalkói férfi plakátokkal díszített szobában (a Lettár – erdélyi képek 1967–1998 e. fotóalbumból). A kép szívújájdító disszonanciáját az archaikus világot még őrző környezet és az ebbe betolakodó modern létforma közötti feszültség okozza.

szép lassan tényleg kiszorulunk belőle. „Látogatás csak előzetes bejelentkezéssel. Csoporthoz kedvezmény” – olvashatjuk a film végén a feliratot.

Mert persze mindig az vonz, ami más:

a férfit a nő, a fázós északot a mediterrán nyár, a rációval terhelt nyugat világát a keleti lélekmagyarázatok. Ez addig nem is lenne baj, amíg csak vonzzák egymást, de nő marad a nő, és izgalmasan egzotikus, ami messziről jön. De ha elveszítjük arcunkat, ha keleti misztikát kapunk belvárosi csomagolásban, ha a klímaberendezésektől felmelegszik a titokzatos észak is, akkor már kezdem nem jól érezni magam. Lehet, hogy nem vagyok kompatibilis a világgal? Nem találom haza. Mert egyformák az impulzusok: elveszítem az Ariadné-fonalamat, ami kivezet a labirintusból. Tudom, vannak pótszerek: a valóság helyett dup-

Vincent van Gogh: Úton a földekre Tájkép abból az időből, amikor az ember még nem alakította át agresszíven a környezetét. Az út és az utas itt még összefonódik, a táj és az ember harmonikus egységet alkot

likátumok, interaktív kiállítások, ahol ugyanúgy megnézhetjük, lehallgathatjuk a világot (ezt majd a *Globarchív* őrzi a számunkra). Kérdés, hogy valóban kell-e ennyi információ?

Azt mondják, a megváltozott világ megváltozott tudatú embereket fog „kitermelni”, akiknek világtudata, Terra-tudata lesz. Nem lesz választóvonal a vallás, a szokásrendszer, a kulturális háttér. Azt mondják, a történelem maga mögött hagyta az ősidőkben az éntudatot, majd a család-, nemzetségi-, nemzettudatot, és a minden bajra jó varázsszer a világtudat lesz. A szándék szép, a megvalósulás kétséges. Mert mekkora mezőt vagyunk képesek érzékenyen befogni a világból? És mit veszítenénk, mi szakadna ki belőlünk, ha mégis, egy lidérces álomban sikerülne? Mindenünk lenne, tehát semmink. Ahogy a vízfesték színei is csak addig élnek, amíg egy óriási ecsettel össze nem maszatolják őket.

Mindent tudjuk, mégis vándorlunk,

ahogy vándorolnak alattunk a kontinensek is, a látszólag egy helyben toporgó kontinensek: összetapadnak, szétválnak, engedelmessé válnak a mélyből jövő erőknél. És vándorlunk mi is, városból városba, földrésről földrésre, világból világba. Egymásba kapaszkodunk, beleoldódunk, leválunk – emberek, népcsoportok, kultúrák.

Most itt ülök szabálytalan szobámban, és azon gondolkodom: miért fontos, hogy tudjam, milyen vagyok, és milyen az, aki az út másik oldaláról jön felém. Miért annyira átkozottul fontos az, hogy meg tudjam különböztetni magam? És felismerlek Téged? Miért örülök egy szabálytalanul kibújt fogacskának, egy szeretnivalóan máshogy nőtt lábujjnak? Miért tetszik egy kínai korsó, egy perzsa kelim, egy faragott mángorló? Mert saját arca van; mert

Gazdagon díszített kapatisztító Kalotaszegről Miért is gondoljuk, hogy csak a távoli tájak egzotikus tárgyai lehetnek izgalmasak? Ezt az egyszerű használati tárgyat nagy gonddal, szeretettel, aprólékos igényességgel faragták ilyen szépre. Motívumrendszere őrzi kultúránk arcát

más, mint a körülötte lévők. Mindegyik egyformán szépséges – de tudom, hogy melyik az enyém. Segítenek abban, hogy megtudjam, milyen vagyok; hogy megtaláljam és megőrizsem a helyemet a világunkban, amit mi adunk össze, mindannyian – amíg különbözőek vagyunk. Így jön létre ebből az ezerszínű kirakójátékból az a különleges játéktér, amit úgy hívnak: Föld.

Amúgy meg Pangloss mesternek igaza van. Tényleg a lehető világok legjobbjika – ha nem piszkálunk bele. Így aztán visszaküldtem a nyerevényjegyemet a Migráció Utazási Irodába. Úgy döntöttem: maradok. És amíg lehet, naponta zsebre vágom a nyerevényemet.

Mirtse Zsuzsa